

a Magyar Köztársaság Biztonsági Stratégiájának vázlata
(készítette és forrásmunkák alapján összeállította Várhalmi Miklós, alapváltozat: 2001. 06.)

1. Bevezetés

Az átfogó politika része, egyik fő ága a biztonságpolitika, melynek nemzeti jelleget a többpárti demokráciákban a konszenzusosan elfogadott Biztonsági Stratégia adhat.

A biztonságpolitika ma már egyáltalán nem katonapolitikai vonatkozású és indíttatású fogalom.

Egy ország jelenének és jövőjének legfontosabb háttere a komplex biztonságának helyzete. A biztonság minősége szorosan összefügg a nemzetközi és belföldi környezettel, a szélesebb értelemben vett stabilitással, a nemzeti immunitással, a mindent átfogó védekező képességgel, stb.

A biztonság össznemzeti ügy, melynek megteremtésében a Kormányoknak döntő szerepe és felelőssége van. A többpárti demokrácia, a pártstruktúra valamint a pártpolitikai elveken alapuló választási rendszer miatt a pártoknak, különös tekintettel a parlamenti pártoknak fontos felelősségük az ország biztonságához és védelméhez való viszonyuk. A téma össznemzetiségéhez az is hozzátartozik, hogy mivel a pártokat, a pártprogramokat (biztonsági-védelmi vonatkozásban is) és jelöltjeiket a választók támogatják, így a választók elvileg és közvetve részt vesznek a biztonság, a védelem jövőjének eldöntésében is.

Magyarországnak az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez való csatlakozása minőségileg új szintre emelte az ország biztonságát. Hosszú évszázadok óta először nyílt lehetőség arra, hogy külső nyomás nélkül, önmagunk válasszuk meg szövetségeseinket. NATO-tagságunk azt jelenti, hogy egy olyan közösségnek lettünk a tagjai, amelyben a tagországok értékrendje hasonló és ennek az értékrendnek a megvédéséért készek és képesek egymást segíteni. Ez a történelmi változás megköveteli azt, hogy áttekintsük és újraértékeljük a biztonsággal kapcsolatos nézeteinket, és átfogó rendszerben rögzítsük a magyar biztonságpolitika alapjait.

1998. december 28-án az Országgyűlés öt-párti konszenzussal elfogadta a 94/1998. (XII.29.) OGY határozatot a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről, amely hosszútávra határozta meg hazánk biztonságpolitikájának alapjait.

Jelentős részben az alapelvekre épül a Magyar Köztársaság biztonsági stratégiája, amelynek rendeltetése, hogy számba vegye nemzetközi környezetünket, adottságainkat, értékeinket és érdekeinket, számba vegye a hazánkat érő biztonságpolitikai kihívásokat, veszély forrásokat, kockázatokat illetve mindezek alapján meghatározza a magyar biztonságpolitika stratégiai feladatait. A biztonsági stratégia olyan dokumentum, amelynek érvényességi idejét hazánk biztonsági környezete, az országot és szövetségeseinket érő kihívások változása határozza meg, tehát folyamatos, legalábbis rendszeres aktualizálást igényel.

A biztonsági stratégiára épülve kell kidolgozni azokat az ágazati dokumentumokat, amelyek a biztonságpolitika különböző területein részletesen meghatározzák a teendőket.

2. Magyarország geopolitikai környezete, adottságai, nemzeti értékei és érdekei, az ország történelmi változásainak figyelembe vétele mellett:

2.1. Geopolitikai környezet, várható tendenciák

A század utolsó évtizedére bekövetkezett mélyreható változások - a hidegháború vége és a Szovjetunió felbomlása - eredményeként a nemzetközi politikai rendszer és erőviszonyok átalakultak. A demokrácia és piacgazdaság értékei Európa egyre több országában váltak általánosan elfogadottá. Kelet- és Délkelet-Európában a politikai és gazdasági átalakulás – országonként jelentős eltérést mutatva - ellentmondásosan, a vártnál lassabb ütemben valósul meg.

Az európai válságkezelési képességek fejlesztése, a NATO és az EU közötti együttműködés fokozatos elmélyítése hozzájárul ahhoz, hogy Európa nagyobb szerepet tudjon vállalni a kontinens biztonságának és stabilitásának erősítésében.

Az európai stabilitás és biztonság legfontosabb tényezője az Európát és Észak- Amerikát összekötő transz-atlanti szövetség a NATO. Az előrelátható jövőben az Észak-atlanti Szövetség marad az egyetlen olyan szervezet, amely képes garantálni tagjai védelmét.

Oroszország természeti és humán erőforrásai, illetve katonai potenciálja és ezen belül nukleáris ereje miatt továbbra is a nemzetközi politika fontos tényezője marad. Közép-Európa és a Baltikum országai bekapcsolódtak az európai és euroatlanti integrációs folyamatokba. A térség többi függetlenségét és szuverenitását visszanyert állama is egyértelműen kifejezte elkötelezettségét az euroatlanti értékek iránt és kinyilvánította az Európai Unióhoz, illetve a NATO-hoz történő csatlakozási szándékát. E törekvésük az elkövetkező időszakban önmagában is erősíteni fogja a térség stabilitását és biztonságát, hiszen a demokrácia és piacgazdaság elmélyítése, a jószomszédi viszony erősítése feltétele az integrációs szervezetekhez történő csatlakozásuknak.

A Balkánon a demokrácia, a piacgazdaság, illetve az euroatlanti értékek lassabban, illetve országonként jelentősen eltérő ütemben hódítanak tért. A politikai átalakulás együtt járt a nemzeti, etnikai, vallási és kulturális konfliktusok jelentős kieleződésével, amely hosszabb távon is destabilizáló hatást gyakorol a térségre.

A kelet-európai volt szovjet köztársaságok Európa új, politikai jellegét tekintve még formálódó zónáját képezik, ahol a demokratikus értékek még nem tudtak igazán gyökeret verni és a társadalmi-gazdasági átalakulásuk során eltérő mélységű és lefolyású válságon mennek keresztül. Európa és Magyarország biztonságát jelentős mértékben befolyásolja, hogy ezek az országok, és különösen Ukrajna milyen irányban fejlődnek tovább, és milyen mértékben sikerül politikai és gazdasági stabilitásukat és önállóságukat megőrizniük.

A Földközi tenger medencéje nemcsak az európai, hanem a globális biztonság szempontjából is nagy jelentőséggel bír. Az innen érkező biztonságpolitikai kihívások Magyarországot korábban közvetlenül nem érintették, de hazánk NATO-tagságából következően is számolnunk kell a térségből eredő veszélyekkel és a velük összefüggésben jelentkező feladatokkal.

2.2. Az ország adottságai és lehetőségei

A Magyar Köztársaság Közép-Európában, földrajzilag és történelmileg sajátos geopolitikai régióban, Európa fejlődéstörténeti törésvonalán, a centrum és félperiféria határán fekszik, ahol különböző fejlettségű, kultúrájú és vallású nemzetek és népcsoportok élnek együtt.

A rendszerváltozás óta Magyarország biztonságpolitikai mozgástere kiszélesedett és javult érdekérvényesítő képessége, mivel tagjai lettünk több nemzetközi szervezetnek is. Gazdasági adottságaink számbavételekor megállapítható, hogy a gazdasági rendszerváltást és a piacgazdaság megteremtését leggyorsabban végrehajtó országok csoportjához tartozunk, aminek következtében viszonylag gyorsan sikerült bekapcsolódnunk a fejlett Nyugat gazdasági vérkeringésébe. Ennek következtében hazánkba áramlott a térségbe irányuló külföldi tőkebefektetések legnagyobb hányada, meghonosodott számos magas műszaki színvonalat képviselő iparág és gazdasági kapcsolataink súlypontja nyugati irányba helyeződött át. Bár ezeknek a folyamatoknak hátrányos következményei is vannak (pl. az országon belüli egyenlőtlenségek mélyülése, korábban jelentős iparágak elsorvadása, új függőségek kialakulása), összességükben a magyar gazdaság fejlődését szolgálják és Magyarország gazdasági felemelkedésének irányába hatnak.

Magyarországnak a szomszédaihoz fűződő kapcsolatát sok tekintetben meghatározza az a tény, hogy mintegy három és fél millió magyar él a környező országokban. Ez egyidejűleg jelent hátrányokat és előnyöket.

Magyarország NATO tagságából adódó feladatok és a koszovói válság kezelésének tapasztalatai fényt derítettek a Magyar Honvédség hadrafoghatósága, alkalmazhatósága terén meglévő problémákra is. Kritikussá vált a személyi állomány felkészítésének és a csapatok kiképzettségének szintje, a haditechnikai eszközök, az anyagi készletek és objektumok helyzete.

2.3. Nemzeti értékek

A rendszerváltás egyidejűleg értékrendszerünk megváltozását is jelentette, aminek sikeres megvalósulásával Magyarország napjainkra a fejlett demokráciákhoz sorolható.

2.3.1. Szuverenitás

A Magyar Köztársaság a kétpólusú világrend felbomlásával, a társadalmi és politikai rendszerváltással, valamint a kül- és biztonságpolitikai orientáció-váltással visszanyerte klasszikus értelemben vett szuverenitását. Ez a szuverenitás biztosít lehetőséget a globalizáció és az integráció eredményeként formálódó, új minőségű önrendelkezés megteremtéséhez. A társadalmi, gazdasági, szociális, politikai, környezeti, stb kihívásokat eredményesen megoldani csak a nemzetközi együttműködés különböző szintjei (kétoldalú, szubregionális, regionális kapcsolatok, szövetségi viszony, integráció) révén lehet, ami a nemzeti önrendelkezés meghatározott elemeinek önkéntes átadásával jár.

2.3.2. Biztonság

Nemzeti létünk alapfeltétele az ország és polgárainak biztonsága. A Magyar Köztársaság a biztonságot átfogóan értelmezi, amely a hagyományos politikai és katonai tényezőkön túl egyebek között magában foglal jogi, gazdasági, pénzügyi és szociális, technológiai és információs, környezeti és a közrend-közbiztonsági elemeket is, valamint az emberi és kisebbségi jogok érvényesülését.

A biztonság oszthatatlan: Magyarország biztonsága elválaszthatatlanul kötődik szűkebb és tágabb környezetének, szövetségeseink biztonságához.

A Magyar Köztársaság biztonságának fenntartása során elsődlegesen politikai eszközökre támaszkodik, nagy súlyt helyez a diplomáciai, a gazdasági és kulturális együttműködésre, ugyanakkor nem nélkülözheti a hatékony fegyveres erőket és rendvédelmi szerveket sem.

2.3.3. Demokrácia

Magyarországon működő demokrácia van: kiépültek a jogállamiság keretei, részben működnek a többpártrendszeren alapuló politikai demokrácia intézményei.

A fegyveres erők és rendvédelmi szervek részét képezik a társadalomnak, beilleszkedtek a demokratikus hatalmi struktúrába, polgári és demokratikus irányításuk és ellenőrzésük jellemzően alkotmányos, intézményi és személyi feltételei adottak.

Magyarország számára a kisebbségek identitásának fennmaradása értéket képvisel, a magyarországi kisebbségek szabadon gyakorolhatják jogaikat.

2.3.4. Gazdasági fejlődés, szociális biztonság

A társadalmi fejlődés fontos tapasztalata, hogy tartósan nincs biztonság a lakosság gazdasági és szociális biztonsága nélkül.

Magyarországon létrejött a vegyes tulajdonon alapuló piacgazdaság, megteremtődtek a gazdaság kiegyensúlyozott fejlődésének feltételei.

Az állam újraelosztó szerepének csökkenésével nagyobb teret kapnak a piaci mechanizmusok.

Magyarország nyitott gazdaságú országgá vált. Gazdasági felemelkedése szorosan összefügg azzal, hogy milyen hatékonyan képes részt venni a globalizált

világ nemzetközi munkamegosztásában, és milyen sikeresen tud integrálódni az Európai Unióba.

2.4. Nemzeti érdekek és célok

A XXI. század kezdetén Európában és a fejlett világban a globalizáció és a kölcsönös függőség eredményeképpen módosult a nemzeti érdek belső tartalma, és megjelenésének formája. Az integrációs folyamatok következtében az állam politikai és gazdasági szuverenitása más formában jelenik meg, mint korábban, s az egyes országok sajátos érdekeinek jelentős része közös érdekekbe ágyazódik.

Nemzeti értékeink, geopolitikai környezetünk, illetve saját adottságaink és lehetőségeink meghatározzák érdekeinket és céljainkat, amelyek közül az alábbiak különösen időszzerűek:

- A demokrácia, az emberi és kisebbségi jogok általános érvényesülése, a regionális és országokon belüli konfliktusok békés, nemzetközi normákkal összhangban álló megoldása
- Az ország gazdasági, politikai integrációjának elmélyítése az európai demokráciákkal, egyenjogú tagként való mielőbbi csatlakozásunk az Európai Unióhoz
- A közös európai biztonság és védelempolitika sikeres megvalósítása a NATO-nak az európai biztonságban betöltött vezető szerepe megőrzése mellett
- A határon túli magyarság emberi és kisebbségi jogainak érvényesülése
- Az ország technológiai színvonalának gyorsütemű emelése, jelentős közelítése a fejlett technológiájú országok színvonalához
- Az ország emberi erőforrásainak növelése oktatás segítségével, a felnövekvő nemzedékek fizikai és mentális megerősödése
- Az országot érő kihívásoknak és a NATO tagságból adódó feladatoknak ténylegesen megfelelő fegyveres erők és rendvédelmi szervek arányos fenntartása.

3. Kihívások és válaszok

A hidegháború lezárulásával egy világméretű fegyveres konfliktus kialakulásának veszélye jelentősen csökkent ugyan, a potenciális veszélyforrások száma azonban nem lett kevesebb, összetettségük nőtt, komplexebbé váltak, előre jelezhetőségük csökkent. A nemzetközi környezetet globális szinten bizonytalanság jellemzi.

Új globális veszélyforrások jelentek meg, illetve a lezajlott technikai fejlődés következtében a korábban meglevők hatása felerősödött és kiszélesedett. Az országhatárokon átnyúló, transznacionális fenyegetések befolyásolják a Magyar Köztársaság nemzetközi környezetét és biztonságát. Ezekkel a fenyegetésekkel egyetlen állam sem képes egyedül megküzdeni.

A Magyar Köztársaság a nemzetközi közösség felelős tagjaként, erejének és lehetőségeinek megfelelően, szövetségeseivel egyetértésben, részt vállal a fent említett globális kihívások kezelésében.

3.1. Globális kihívások

A globalizált világban a kihívások jelentős része nem oldható meg az egyes országok vagy régiók szintjén, hanem széleskörű nemzetközi együttműködést igényelnek.

A globalizáció előrehaladásával, a regionális konfliktusok kiéleződésével és a fejlődésben leszakadó államok belső válsága következtében az ilyen kihívások száma is növekedni fog.

3.1.1. Globalizáció

Sajátosan ellentmondásos jelenséggé válhat a globalizáció, emiatt folyamatos elemzést, követést igényel kockázati, biztonsági szempontból is.

- 3.1.1.1. Egyrészt az emberiség, a különböző társadalmi-politikai-gazdasági berendezkedésű országok célszerű és szükséges összefogásának, együttműködésének lehetséges jövője, mint például az Európai Unió, ugyanis a

transznacionális kihívások csak széleskörű együttműködések keretében oldhatók meg.

3.1.1.2. Másrészt a globalizáció által kiváltott negatív hatások, jelenségek, melyek magát a globalizáció jövőképét kérdőjelezzik meg:

3.1.1.2.1. emberi és társadalmi szempontból a centrum-periféria hierarchiájának eldurvulása

3.1.1.2.2. a neoliberális „csodái”

3.1.1.2.3. a világméretű szegénység

3.1.1.2.4. „a világok legjobbjában élünk” jelszó irrealitása

3.1.1.2.5. Amerika, Japán, Európa egymásra hatásának, egymástól való igen erős függésének ténye egy recesszió, lelassuló fejlődés idején

3.1.1.2.6. Amerika világbefolyása a globalizáció keretében

3.1.1.2.7. A globalizáció rendszerkockázata(systemic risk):

3.1.1.2.7.1. a globális tőke nagysebességű világnyerése mellett a globális szabályozási módok és az új komplex biztonsági rendszer kiépülésének jelentős elmaradása

3.1.1.2.7.2. a lassuló világ gazdaság, a recesszió, a rendszerkockázat és a globalizáció összefüggései

3.1.1.2.8. a globalizáció túlfutásából eredő globalizációs válság

3.1.1.2.9. a globalizációs rendszer diszfunkcióját erősítő globális tehetetlenség

3.1.2. *Instabil régiók kialakulása*

Gazdasági szempontból már ma is nagy, és folyamatosan növekszik a különbség a világ fejlett és gazdag, illetve elmaradott és szegény országai, régiói között. Ugyanakkor az elmaradott országokban népességrobbanás tapasztalható, a fejlett országokra pedig a népesség visszaesése vagy stagnálása, legjobb esetben szerény növekedése jellemző.

Az instabilitás mint globális kihívás kezelése nagymértékben attól függ, hogy sikerül-e ezeket az országokat elindítani a társadalmi-gazdasági fejlődés olyan útján, amely a demokratikus jogok és intézmények fejlődésére épül.

3.1.3. *Tömegpusztító fegyverek továbbterjedése*

A nemzetközi biztonságra az egyik legnagyobb veszélyt a tömegpusztító (nukleáris, vegyi és biológiai) fegyverek, valamint az előállításukhoz és célba juttatásukhoz szükséges eszközök és technológiák elterjedése jelenti. Fennáll a veszélye annak, hogy ezek a fegyverek a nemzetközi békét és biztonságot veszélyeztető államok, vagy nem állami tényezők, terrorista csoportok kezébe kerülhetnek.

Magyarország a nemzetközi non-proliférációs rendszer tagjaként aktívan hozzájárul a tömegpusztító fegyverek további terjedésének megakadályozásához, a létükből fakadó kockázatok csökkentéséhez, s ennek keretében részt vesz az exportellenőrzési rezsimekben.

3.1.4. *Terrorizmus*

Magyarország az 1990-es évek végéig a terrorizmus által kevésbé érintett ország volt, ahol történt ugyan néhány terror-jellegű cselekmény, de ezek elszigetelt akciók voltak, és nem álltak mögöttük politikai célokkal rendelkező terrorszervezetek.

A terrorizmus elleni harc a megváltozott intellektuális tartalmára is tekintettel megköveteli a hazai és nemzetközi szervezetek közötti két- és többoldalú együttműködést, valamint a közös fellépést. A nemzetbiztonsági szolgálatok és az egyéb rendvédelmi szervek fontos feladata a terrorszándékok felderítése, megelőzése és a terrorcselekmények következményeinek felszámolása.

3.1.5. *Pénzügyi-gazdasági instabilitás*

A gazdaság globalizációja növeli a világgazdasági feszültségek és válságok nemzetgazdaságokra gyakorolt hatásait. E téren globális veszélyt jelent a pénzügyi és reálgazdasági folyamatok fokozódó szétválása, az ebből eredő pénzügyi instabilitás, amely ma már a világ pénzügyi rendszere részbeni, vagy teljes összeomlásának lehetőségét sem zárja ki.

Elő kell segíteni a gazdasági kockázatvállalás meggondoltságát, az esetleges gazdasági zavarelhárításhoz szükséges tartalékolást és az ellátás-helyettesítés gazdasági szabályozását, a gazdaság válsághelyzetekben történő működtetésére irányuló felkészülést.

3.1.6. *Informatikai és információs kihívások*

A XX. század vége az információs forradalom jegyében telt, és arra lehet számítani, hogy a XXI. századra ez még inkább jellemző lesz. Mára az információ vált az egyik legfontosabb árucikké. Az információs rendszerek fejlettsége alapvetően befolyásolja a termelés, a szolgáltatás és a védelem szektorait. Az információs hálózatok széleskörű kiépülése lehetővé teszi a szervezett bűnözés és terrorizmus térhódítását, a védett rendszerekbe való bejutást, a pénzügyi, az államigazgatási és a katonai rendszerek megcsapolását illetve rombolását.

Magyarország fontos érdeke, hogy felzárkózzon a fejlett világ informatikai és telekommunikációs színvonalához. A nemzeti informatikai infrastruktúra kiépítése mellett biztosítanunk kell a rendszerek védelmét is és azok vészhelyzeti tartalékát is.

3.1.7. *A természettudományos-ipari-katonai, stb kutatások legújabb eredményeinek a nemkívánatos, nemzetközileg is ellenőrizhetetlen célú felhasználása, elterjedése (néhány példával jellemezve)*

A nanotechnológia kimunkálása és elterjedése egy új ipari forradalomnak is felfogható: minél több anyag és tárgy építhető fel közvetlenül atomokból (majd molekulákból) és minden atom oda helyezhető, ahova kell, így létrejöhetnek az intelligens anyagok. Az atom a sejtekbe is beépíthető lesz (a genetikai óra átállításának esélye). Az ismert, nyílt hírek szerint amerikaiak és a japánok mint több pénzt szánnak a kutatásokra már közel 10 éve, mely alapján feltételezhető, hogy közel sincsenek egyedül. Áttörés a számítástechnikában és az orvostudományban várható, majd később más területeken is. Az új tudomány gazdagságot és pusztítást is hozhat, mint minden tudományos felfedezés. A mikroszkópikus méretű molekulákból láthatatlan tömegpusztító fegyvereket is lehet majd gyártani. Itt is azon múlik tehát a végeredmény, hogy mire használja az emberiség az új ismereteket.

A genom kutatás, a géntérkép megjelenése a gyógyításnak a forradalmát jelenti, mely többek között humán szempontból is igen pozitív, de az embereknél például a megállapítható komplex egészségügyi múlt-jelen és jövő, a képességek értéke, szerkezete miatt az emberek mindenkor teljes körű minősíthetőségének és ettől függő kategorizálhatóságának, befolyásolhatóságának, manipulálhatóságának kérdése komoly veszélyeket is prognosztizál.

A géntérkép jelentős lökést adott a klónozásnak, mellyel kapcsolatban megkülönböztetendő a gyógyító és a teljes reprodukáló klónozás, melyekről komoly társadalmi, politikai, szakmai, vallási, jogi, stb viták zajlanak. Jogosan vetődik fel, hogy a gonosz hatalmak az embert a saját akaratuknak megfelelően egy programozható tárggyá szabhatják át (névtelen, nyilvántartásba nem szereplő, senkihez nem kötődő, bármire felhasználható, az ösztönök és érzelmek kikapcsolásával teljes körűen manipulálható, akár bármikor megsemmisíthető emberek, stb), melyet nemzetközi összefogásokkal, jogi és egyéb szabályozásokkal valamennyi ideig biztosan kézben lehet majd tartani, meg lehet

előzni, bár nem biztos, hogy ez majd érvényesülhet a világ minden pontján, országában.

A felsorolt példák nemcsak a végeredményében van biztonsági kockázati tényező, hanem a kutatások ideje alatti hírszerzési és elhárítási kérdésekben is alapvetően.

Ezen pontban felsorolt kockázati tényezők nagy része a bioterrorizmus eszköztárába tartozik.

3.1.8. *Globális környezeti(környezetvédelmi) veszélyek*

A természeti környezet napjainkban tapasztalható rombolása konfliktusok forrásává válhat, és a globális környezeti egyensúly megbomlása – az ózonréteg károsításával, az esőerdők pusztításával, az üvegházhatás, valamint a vizek, a levegő és a szárazföld szennyezettségének növekedésével, a termőföldek elsivatagosodásával, az élővilág pusztulásával – nem csak egyes országok, hanem a Föld egész lakosságára jelentenek különböző mértékű veszélyt.

A globális környezeti problémák hatékony kezelése széleskörű nemzetközi összefogást igényel, amelyben Magyarországnak is aktívan részt kell vennie.

3.2. *Regionális kihívások*

A Magyar Köztársaság geopolitikai helyzete, politikai és gazdasági kapcsolatai, valamint nyitottsága következtében fokozottan érzékeny a külső hatásokra.

3.2.1. *Egyes országok fejlettségi és fejlődésbeli különbségeinek növekedése, egymástól való leszakadásai:*

A közép- és kelet-európai országok politikai, gazdasági és társadalmi átmenete a demokráciába és piacgazdaságba az itt élő nemzetek történelmi és kulturális hagyományai, gazdasági adottságai illetve a reformok iránti politikai elkötelezettség eltérő szintje miatt különböző ütemben és formában megy végbe. A különbségek az eltérő fejlődési ütemek miatt tovább növekedhetnek.

Arra kell törekednünk, hogy a gazdasági és társadalmi törésvonalak ne állandósuljanak és ne váljanak konfrontációs vonalakká.

3.2.2. *Az egyes országokon belüli instabilitások jellege és mértéke*

A gazdasági fejletlenség, az elhúzódó válság és a lemaradás belső társadalmi és politikai instabilitást gerjeszthet. Ez lehetőséget teremt az euroatlanti értékekkel szemben álló, szélsőséges politikai erők előretöréséhez, az agresszív nacionalizmus erősödéséhez, a külső és belső ellenségkereséshez, a demokratikus jogok korlátozásához.

A NATO három új tagállamának - köztük Magyarországnak - komoly felelőssége van abban, hogy aktívan elősegítse a régió csatlakozni kívánó országainak mielőbbi felzárkózását és ezáltal integrációját.

3.2.3. *A szovjet utódállamok kockázati hatásai*

A Szovjetunió felbomlását követően létrejött utódállamok közül Magyarország biztonságára két állam van jelentős hatással: Oroszország és Ukrajna.

Oroszország esetében a tartós belső instabilitásból származó veszélyek hatványozott módon éreztetik hatásukat, már csak az ország természeti erőforrásai, a lakosság és a fegyveres erők mérete, és különösen nukleáris potenciálja miatt is.

Tartós biztonságot Európában csak Oroszországgal együttműködésben, és nem nélküle vagy ellenében lehet építeni, amihez azonban Oroszország együttműködési szándékára is szükség van.

Magyarország fontos érdeke, hogy Oroszország és a Nyugat között minél több területen alakuljon ki a kölcsönös érdekeltségen alapuló szoros együttműködés, amellyel elkerülhető Oroszország világpolitikai és világgazdasági elszigetelődése.

Ukrajna függetlensége és önálló államisága Magyarország fontos biztonságpolitikai érdeke.

Ukrajna kinyilvánította csatlakozási szándékát az Európai Unióhoz, és szoros kapcsolatokat ápol a NATO-val.

3.2.4. *A balkáni régió hatásai*

A térségben a közelmúltban tapasztalható demokratikus irányba tett lépések ellenére Európa második világháború utáni legpusztítóbb konfliktusa – a délszláv válság – még korán sem lezárt. Bár a határozott nemzetközi katonai fellépés és jelenlét révén sikerült a boszniai és koszovói vérontást megállítani, az önfenntartó békét még nem sikerült megteremteni.

Magyarországot szomszédsága és a vajdasági magyar nemzeti kisebbség érintettsége folytán a térség feszültségei és konfliktusai különösen érzékenyen érintik.

A katonainál közvetlenebb fenyegetést jelentenek Magyarország biztonságára a válság egyéb következményei, mint a szállítási útvonalak elzáródása, a balkáni piacok tartós elvesztése, a migráció, az illegális kereskedelem, a fegyverkábitószer- és embercsempészet, valamint a határokon átnyúló bűnözés egyéb formái.

A térség konfliktusainak tartós rendezése csak határozott és koordinált nemzetközi fellépéssel és segítséggel képzelhető el.

3.2.5. *A mediterrán térség hatásai*

A térség - és elsősorban annak déli, dél-keleti része - hagyományosan konfliktusoktól terhes térség, ahol a szegénység, a gyors népesség-növekedés, a migráció, a kulturális és vallási ellentétek, a szélsőséges mozgalmak, a területi viták, a hagyományos fegyverek felhalmozása, kiegészülve a tömegpusztító fegyverek birtoklására irányuló törekvésekkel veszélyeztetik a stabilitást.

A Mediterrán Fórumon belül a NATO már 1994-ben elindította a párbeszédet Egyiptommal, Izraellel, Jordániával, Mauritániával, Marokkóval és Tunéziával.

3.2.6. *Illegális és tömeges migráció*

A migráció Magyarországot ez idáig jórészt tranzit-országgként érintette, de a korábbi cél-országok szigorodó bevándorlási politikája és gazdasági fejlődésünk következtében növekszik a valószínűsége annak, hogy a jövőben egyre többen tekintik hazánkat cél-országnak.

Magyarország a nemzetközi egyezmények részeseként, azok előírásainak betartása mellett igazodik az EU tagállamainak migrációs és bevándorlásügyi gyakorlatához.

3.2.7. *A határon túli magyarok helyzete*

A határon túli magyarok részei a magyar nemzetnek. Közösségeik aktív közreműködésével a Magyar Köztársaság jelentős mértékben erősítheti a térség stabilitását és a szomszédos államokhoz fűződő kétoldalú kapcsolatait.

Politikánk általános célja a határon túli magyarok összefüggésében a kisebbségek egyéni és közösségi jogainak biztosítása a nyugat-európai demokráciák működő gyakorlatának megfelelően.

Ugyanakkor Magyarországnak fokoznia kell erőfeszítéseit a szomszédos országok euroatlanti integrációs szervezetekhez való közeledésének és integrációjának támogatására, mert ez a demokratikus intézmények és a jogállamiság megerősödését eredményezi.

3.2.8. *Az ország ellátás biztonsága(energiahordozók, nyersanyagok, élelmiszerek, stb) és (export)piacbiztonsága*

Magyarország energiahordozó- és nyersanyag szükségletének jelentős részét külföldi forrásokból, főleg a Szovjetunió utódállamaiból biztosítja, ami egyoldalú függőséget jelent.

A keleti források elzáródása esetén sem kell azonban attól tartani, hogy megszűnik a hazai ipar energiahordozó- és nyersanyagellátása, hiszen rendelkezünk elégséges alternatív beszerzési forrással, bár ezek jelentősen drágábbak.

A piacbiztonság az exportorientált magyar gazdaságpolitika kulcseleme.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk piacbiztonságunkra is kedvező hatással lesz, ami mellett természetesen más piacokon való jelenlétünket is meg kell tartanunk, illetve növelnünk kell.

3.2.9. Környezet-természetvédelmi biztonság és katasztrófa elhárítás

Napjainkra fontos problémává vált a környezeti károk, a természeti és ipari katasztrófák megelőzése, illetve következményeik felszámolása.

Magyarországot földrajzi adottságainál fogva fokozottan érintik a Kárpát-medence szomszédos országaiban keletkező környezeti ártalmak, az árvizek, a víz és levegőszennyezés, valamint az esetleges ipari katasztrófák.

Szükség van a NATO polgári veszélyhelyzeti tervezési rendszerével összhangban álló egységes katasztrófa-elhárítási rendszer kiépítésére, melynek törvényi, intézményi, személyi és technikai feltételeit biztosítani kell.

3.3. Belső kihívások

A Magyar Köztársaság belső biztonsági helyzetének alakulását két alapvető tényező befolyásolja, egyrészt a társadalmi-gazdasági átalakulást kísérő negatív jelenségek, másrészt hazánk földrajzi elhelyezkedésének az a sajátossága, hogy a velünk határos - esetenként instabilitással terhelt - régiók közötti összeköttetési útvonalak rajtunk keresztül húzódnak.

3.3.1. Szervezett bűnözés

Magyarországon a bűnözés az utolsó évtizedben növekvő tendenciát mutatott, a belső biztonságra azonban elsősorban a bűnözés szervezett formájának növekedése jelent veszélyt.

Terjeszkedésük során ezek a csoportok bekapcsolódtak a kábítószer-, fegyver-, stratégiai anyag-, gépjármű- és embercsempészetbe, és ennek során kapcsolatokat alakítottak ki más, hazánk területén is működő nemzetközi bűnöző csoportokkal.

A szervezett bűnözés visszaszorítása érdekében eredményesebbé kell tenni a bűnüldöző, igazságszolgáltatási és büntetés-végrehajtási szervek munkáját, javítani kell szervezeti és technikai feltételeiket, anyagi és erkölcsi elismertségüket és szakmai felkészültségüket, növelni kell a szervezett bűnözés elleni fellépésben érintett hazai és nemzetközi szervek együttműködését, valamint a kölcsönös információ-csere biztonságát.

3.3.2. Kábítószer terjedés és fogyasztás

Magyarország a kábítószer kereskedelem jelentős tranzitállomása, hiszen az országon keresztül vezet az egyik olyan útvonal, amely összeköti a termelőket a nyugat-európai fogyasztókkal.

A kábítószer fogyasztás terjedése komplex probléma, ami önmagában is gerjeszti a bűnözést, de biztonságpolitikailag elsősorban azért veszélyes, mert erősíti a bűnözés szervezett formáját.

A kábítószer fogyasztás terjedése még megállítható. A felvilágosító munka kiterjesztése mellett, határozottan fel kell lépni a kábítószeresek szállítóival, forgalmazóival és fogyasztóival szemben.

3.3.3. Feketegazdaság és korrupció

Az elmúlt évtizedben bekövetkezett gazdasági és társadalmi átalakulás során megerősödött a feketegazdaság.

A feketegazdaság egy bizonyos mérték felett nemcsak az állami bevételek kiesésével veszélyezteti a társadalmi stabilitást, de rontja a gazdasági

szabályozók hatását, aláassa a törvényességbe vetett hitet, és a politikába beszivároghva befolyásolni igyekeznek a gazdasági szabályozást és ellenőrzést.

A korrupció, a feketegazdaság és a szervezett bűnözés sokszor egymással összefonódó jelenségek, amelyek akadályozzák a piacgazdaság normális működését és rombolják a törvényességet.

Külön figyelmet kell fordítanunk arra, hogy megakadályozzuk a bűnözői csoportok kapcsolatépítését a politikai élet szereplőivel, az igazságszolgáltatás, a fegyveres erők és rendvédelmi szervek, valamint a média irányába.

3.3.4. *Közrend és közbiztonság*

3.3.5. *Demográfiai helyzet*

A nemzet számszerű csökkenésének önmagában is negatív voltán túl, a bizonyosan előre jelezhető folyamatok két módon veszélyeztetik az ország stabilitását.

Egyrészt a korstruktúra várható változása meghatározza a gazdaságilag aktív és passzív lakosság arányát és ezen keresztül az ország jövedelemtermelő képességét.

Másrészt a demográfiai változások nemcsak a társadalom jövedelemtermelő képességét határozzák meg, hanem a bevételi oldal csökkenése együtt jár a kiadási oldal növekedésével.

4. Eszközök és feladatok

A Magyar Köztársaság biztonságpolitikai eszköztárban a fő hangsúly a külpolitikai, bel- és gazdaságpolitikai illetve védelempolitikai eszközöké, de egyes esetekben fontos szerepük lehet egyéb - például társadalompolitikai - eszközöknek is.

4.1. Külpolitikai

4.1.1. kapcsolat a világ országaival, a különböző érdekviszonyok alapján kezelendő régiókkal

4.1.2. részvételünk a nemzetközi szervezetekben

4.1.3. szövetségeseink

4.1.4. az ellenérdekelt országok

4.2. Belpolitikai

4.2.1. többpártrendszer

4.2.2. parlamenti demokratizmus-erkölcs-kultúra

4.2.3. kormánypártok kontra ellenzéki pártok konstruktivitása és együttműködési készsége

4.2.4. társadalmi párbeszéd és érdekegyeztetés

4.2.5. réteg és szakmapolitika

4.2.6. állam- és közigazgatási gyakorlat az állampolgárok érdekében

4.2.7. vallási és etnikai kérdések

4.2.8. kisebbségi politika

4.2.9. közrend és közbiztonság

4.2.10. egyéb

4.3. Gazdaságpolitikai (komplex biztonságot csak megfelelően stabil, kiszámítható és fenntarthatóan fejlődő gazdaság nyújthat)

4.3.1. költségvetés politika

4.3.2. a piaci verseny szabadsága, állami beavatkozások aránya

4.3.3. egészségügy-oktatás-közművelődés

4.3.4. térségfejlesztés-vidékpolitika

4.3.5. régiók-települések esélyegyenlősége

4.3.6. költségvetési egyensúly

4.3.7. belföldi és külföldi adósságszolgálat kezelése

4.3.8. családtámogatási rendszer, szociális ellátási rendszer

4.3.9. nyugdíjrendszer

- 4.3.10. elsődleges és másodlagos elosztórendszerek mértéke, jellege
- 4.3.11. termelési és műszaki fejlesztési támogatások
- 4.3.12. központi elvonások jellege és mértéke
- 4.3.13. bér- és jövedelempolitika
- 4.3.14. egyéb

4.4. Védelempolitikai (különös tekintettel a komplex nemzetbiztonságon belül a fegyveres testületek és rendvédelmi szervek feladataira)

A Magyar Köztársaságot közvetlen, fegyveres, katonai támadás veszélye nem fenyegeti, a legilletékesebb szakértők egybehangzó véleménye szerint.

Külső biztonságát a Magyar Köztársaság a kollektív védelemre épülő Észak-atlanti Szerződés Szervezete tagjaként biztosítja.

Továbbra is szükség van a fegyveres erők speciális felkészültségére és eszközeire olyan esetekben, amikor a polgári szervezetek képességei nem elegendők bizonyos feladatok megoldásához. (Pl.: természeti és ipari katasztrófák megelőzésében, illetve következményeinek elhárításában való részvétel, különleges műszaki feladatok elvégzése, jelentős menekülthullám esetén a menekültek elhelyezése és védelme, robbanóanyagok hatástalanítása, valamint terrorista akciók megelőzésében és elhárításában való részvétel)

A cél egy olyan filozófiájában is új, kisebb, a vállalt szövetségi kötelezettségeket teljesíteni képes, finanszírozható, képességalapú haderő kialakítása, amely békében is hatékonyan működtethető.

A Magyar Honvédség arculatát, kapcsolatrendszerét, nyilvánosságát úgy kell kialakítani, hogy a társadalom elegendő és rendszeres információt kapjon a haderőről ahhoz, hogy biztonságérzete folyamatos legyen, illetve ítéletet alkothasson az elköltött közpénzek eredményességéről.

Bizonyos alapvető hadiipari kapacitásokat, illetve kutatási-fejlesztési képességeket a jövőben is meg kell tartani, amiben megkerülhetetlen az állami szerepvállalás.

A Határőrség – mint tisztán professzionális állományú belügyi szervezet – határrendészeti és határvédelmi feladatokat lát el.

A nemzetbiztonsági szolgálatok a törvényben meghatározott feladataik elvégzésével elősegítik az ország szuverenitásának, alkotmányos rendjének védelmét, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítését és információkat biztosítanak a kormányzati döntésekhez. A polgári és katonai titkosszolgálatok korszerűsítésénél a hatékonyság, a megelőzés és a gazdaságosság növelése a cél, továbbá meg kell felelni a NATO-tagságból eredő feladatoknak és együttműködési követelményeknek.

5. Összegzés:

- Tökéletes biztonság elvileg sem lehetséges, mivel sem az emberek sem pedig az államapparátusok sem teljesen megbízhatóak.
- A biztonság csak a demokráciák emberi szabadságjogainak korlátozása mellett optimalizálható. Amennyiben az államhatalmak a biztonság érdekében növelik az ellenőrzést, úgy a demokrácia diktatúrába fordulhat át, ami a merényletek ellen nem véd meg és az élethez való jogot sem biztosítja. **A megoldás a biztonság és a szabadság közötti helyes arányokban van.**
- A biztonság átfogó, komplex fogalommá vált, amelynek egyes elemei nem választhatók el egymástól, a kihívásokra adandó válaszok nem szűkíthetők le egyes elemekre. Ezt nemzeti viszonylatban is hangsúlyosan érvényesíteni kell minden területen.
- A biztonságot a megfelelő védelem nyújtja, melynek minél inkább **megelőzőnek** kell lenni és nem pedig a biztonságot megingató jelenségek megjelenésével egyidejűleg vagy utólag aktivizálódni. A megelőzéshez pedig igen aktív és érzékeny, szervezett,

tudatos, kutató, felismerő, információszerző, elemző, feldolgozó munka szükséges, mind kormányzati-irányítási igényesség, mind pedig az ezt végrehajtók oldaláról.

- A biztonság védelmét, mint komplex, átfogó állapotot, helyzetet, folyamatot a katonai, titkosszolgálati, rendőri és egyéb fegyveres testületi és rendvédelmi területek között olyan módon kell megosztani és elláttatni, amennyire tevékenységük, felkészültségük, jellegük ennek legjobban megfelel, a jelenlegi és belátható közeljövőbeli, a megváltozott és a folyamatos változásban lévő bel- és külföldi veszélyforrásoknak, kockázatoknak és kihívásoknak.
- A Magyar Köztársaság Biztonsági Stratégiája tartalmazza a XXI. század elejének kihívásait, összefoglalja a hazánk biztonságát befolyásoló tényezőket és az azokra adandó, adható válaszokat vagyis a magyar biztonságpolitika stratégiai feladatait. A dokumentum célja, hogy a biztonsági kihívásokat és azok kezelését egységbe foglalja. A Stratégia alapul szolgál az ágazati stratégiai dokumentumok - többek között a Nemzetbiztonsági Stratégia - kidolgozásához. A legfontosabb részstratégiákat meg kell határozni, például: külpolitikai, katonai, nemzetbiztonsági, gazdasági, kereskedelmi, pénzügyi és valutáris, belbiztonsági-közbiztonsági(belügyi), tudományos, oktatási és képzési, egészségügyi, környezetvédelmi(ökológiai), információs és kommunikációs, polgári védelmi-katasztrófa elhárítási, közigazgatási, szociális, infrastruktúrális, stb.
- A komplex Nemzeti Biztonsági Stratégia kidolgozása csak jól szervezetten, nyitottan és együttműködően, minden parlamenti pártot és szakértői-szakmapolitikai testületet átfogóan lehet igazán eredményes. Ez valójában egy célszerű és szükséges nemzeti összefogást jelent, ami által a biztonságunk pártpolitikai csatározások áldozatává is válhat, amit nem engedhetünk meg.

6. Fontosabb forrásmunkák:

- Biztonsági tanulmányok az 1990-es évekre (Shultz-Godson-Greenwood)
- A katonai stratégia kutatás a NATO-ban (Dr Hajma Lajos)
- Az új század nemzetbiztonsági stratégiája
- Nemzeti biztonsági stratégia, nemzeti katonai stratégia és katonai doktrína
- A nemzeti biztonsági- és katonai stratégia elméleti és gyakorlati kérdései(Dr Szternák György)
- A nemzet biztonsága (Dr Szikinger István)
- A biztonsági stratégia kidolgozása során érvényesítendő elvek és módszerek (Jávor Endre)
- Biztonság, nemzetbiztonság, biztonságpolitika (Konéta György)
- Doktori- és kandidátusi értekezések, szakmai műhelymunkák, tanulmányok és kéziratok_

A teljesség igénye és lehetősége valamint az egyes témák azonos mélységű kidolgozása nélkül összeállította az idevonatkozó irodalom és forrásmunkák alapján